

Posudek vedoucí práce

Kateřina Machovcová, Ph.D.

Bakalářská práce: Andrea Vydáková – Akulturace ukrajinských uprchlíků studujících vysokou školu v České republice

Práce se zabývá situací nově příchozích z Ukrajiny, kteří se rozhodli studovat na českých vysokých školách, přičemž práce se specificky zaměřuje na otázky akulturace ve smyslu adaptace na život v novém kulturním prostředí. Text je standardně členěn na teoretickou a empirickou část.

Teoretická část se nejprve věnuje konceptu akulturace. Textu by prospěla pečlivější práce se zdroji. Např. schéma na straně 11 je přeložené s chybami a následný popis se odklání od původního textu. Kolonka dobrovolnost neznamena dobrovolnost mobility, ale dobrovolnost kontaktu. Původní obyvatelé (indigenous peoples) nejsou migranty, naopak představují původní skupiny, jejichž území a styl života byl ovlivněn příchozími migranty. Také zdroj Sam a Berry datovaný 2016 chybí v seznamu literatury/nebo měl být správně datován 2006. Celkově by prospělo, kdyby již v úvodu bylo výstižněji vyjasněno, jak je toto téma relevantní vlastní práci a kdyby byly komunikovány vazby mezi jednotlivými podtématy (např. dílčí téma jako je vazba mezi akulturací, asimilací a adaptací, ale i celkové provázání teorie s cíli výzkumu). Teoretická část dále pokračuje kapitolou věnovanou definicím různých skupin migrujících osob, poskytuje tak důležitý kontext. Textu by nicméně opět prospělo uspořádání reflektující potřeby práce a lepší nakládání se zdroji (např. v posledním odstavci zdroj zcela chybí, navíc se zde směšují otázky právního postavení a typu studentské mobility). Další část teoretických východisek práce je věnována postavení ukrajinské menšiny v České republice, včetně statistik týkajících se studentů. Poslední část se pak specificky zaměřuje na situaci ukrajinských uprchlíků na vysokých školách, včetně Česka, a poukazuje na limity dosavadního výzkumu. Opět by textu prospělo, aby jednotlivé části textu byly lépe provázané – např. kapitola 1.4.1. poukazuje na to, že ukrajínští uprchlíci mohou pobyt v nové zemi chápat jakou pouhé a dočasné provizorium, tedy se nesnaží o žádnou akulturaci, pouze chtějí přečkat čas to návratu domů, nicméně kapitola 1.4.2 začíná imperativem „uprchlíci se musí naučit novému způsobu života“. Nicméně vhodně tato kapitola rozebírá i vliv majoritní společnosti a překážky integraci, které může klást. Kapitola 1.4.4. je velice krátká a opět by zasluhovala lépe propojit s cílem výzkumu. Celkově lze konstatovat, že autorka pracuje s množstvím kvalitních, převážně zahraničních zdrojů, a prezentuje důležité informace týkající se cílové skupiny výzkumu. Textu by však prospěla pečlivější práce se zdroji (a to jak ve smyslu prezentace závěrů, tak ve smyslu formálního odkazování) a systematické provázání kapitol do smysluplného celku, který vyústí formulací výzkumné otázky.

Empirická část se věnuje zdůvodnění volby kvalitativního přístupu, která je s ohledem na zkoumanou skupinu vhodným řešením. U výzkumných otázek bych navrhla drobnou úpravu – druhá část otázky č. 1 by měla být přesněji formulována „jak ukrajínští uprchlíci vnímají akulturační strategie volené majoritní společností“ – s ohledem na to, že data jsou získávána pouze od uprchlíků (v prezentaci výsledků je tento pohled již zohledněn). Dále text obsahuje typické kapitoly popisující výzkumný vzorek, metodu sběru dat, etiku výzkumu a analýzu dat, kdy autorka kombinuje deduktivní a induktivní kódování. Výsledková část je dělená do tří témat: integrace a separace jako dominující akulturační strategie, (ne)existence domova a překážky ve

vysokoškolském prostředí. Dle prezentovaných úryvků z rozhovorů je zřejmé, že studentka dokáže v rámci analýzy vznést zajímavé momenty z rozhovorů a vystihnout situace, které zasluhují výzkumnou pozornost. Tuto vnímavost vůči rozhovorům je však potřeba dále kultivovat. Za prvé se tu opakuje problém se zdroji – velmi často je v prezentaci dat odkazováno na definice či koncepce z jiných studií (někdy jsou uvedené v teorii, jindy se jedná o nové pojmy), ale bez zdroje. To není možné, vždy je potřeba zdroj uvádět, ačkoliv to není příliš obvyklé, tak i v prezentaci výsledků lze citovat (případně je nutné text přepracovat tak, aby citované části byly zařazeny jinak). Za druhé témata jsou příliš široká a je zjevné, že bylo potřeba ještě je vnitřně členit, nebo konstruovat více témat na stejné úrovni. Lze také diskutovat o konkrétních interpretacích – např. pokud ve výroku (N3) zazní „bych hrozně chtěla, aby tady byl můj druhý domov“, tak nelze tuto situaci nazvat strategií separace, založené na odmítnutí přijímající kultury a udržení kultury původní. V tomto ohledu by prezentace výsledků ještě zasluhovala hlubší diskusi. Některé motivy se opakují v rámci témat (např. vynořující se dospělost - přebírání samostatnosti jsou zmiňované v prvním i druhém tématu), což opět vybízí k tomu, že je potřeba témata rekonstruovat jinak, aby se nepřekrývala, ale navazovala na sebe, případně se vhodně doplňovala. Z poskytnutých informací a i na základě odpovědí na výzkumné otázky v rámci diskuse se jeví, že téma akulturačních strategií by zřejmě mohlo být nadřazené/na vyšší úrovni obecnosti a další témata by pod něj byla podřazena (Jaké jazykové dovednosti a zkušenosti přispívají strategii integrace? Jaké strategii separace...?). Závěr práce obsahuje zmiňovanou diskusi, limity studie a závěr.

Práce obsahuje všechny očekávané náležitosti. V řadě míst prezentuje zajímavá a relevantní zjištění, která stojí za další pozornost. Celkově je však potřeba zkvalitnit práci se zdroji – a to jak v rovině jejich využití a interpretace, tak v rovině formální. Výsledková část nabízí další směry jak ještě pokračovat v analýze a představit precizněji formulovaná témata.

Do diskuse nabízím otázku: Zvažte, zde je ve vašich datech opravdu prezentována strategie separace, uveďte konkrétní příklady, které by naplnily tento přístup, případně diskutujte, proč se nakonec o strategii separace nejedná (obsahuje prvky jiných strategií). Berte v potaz, že strategie se pochopitelně nějakým způsobem vyvíjejí a dále utváří.

Práci doporučuji k obhajobě.

Praha 3/9/2024